

CAL QUE UNA ELIT DEL TALENT GOVERNI EL MÓN? UN DEBAT CLÀSSIC DE LES DEMOCRÀCIES

Aquesta qüestió té l'origen a la Grècia clàssica, quan estava apareixent la democràcia amb Pèricles. La democràcia era vista com un perill pels grups més conservadors i, molt especialment, per Plató que va elaborar-ne una crítica que encara avui té ressò. Si triem ser governats democràticament: com podem estar segur que els més populars, val a dir els més votats, siguin també els més savis i els més justos? Cal posar una elit de gent sàvia i prudent al costat dels escollits democràticament per evitar que la democràcia degeneri en demagògia i en autoritarisme?

A grans trets troben en els clàssics de la filosofia dues respostes possibles a questa qüestió

1. LA TRADICIÓ QUE S'ORIGINA EN PLATÓ PENSAVA QUE SÍ

Plató defensava que no havien de governar mai els més populars, sinó els més savis que serien també els més justos. És la teoria del filòsof-rei: només qui sap què és el bé, en tant que idea, pot portar-lo a la pràctica. Qui coneix millor les idees i les teories polítiques serà també qui millor pot portar-les a la pràctica, perquè sense el saber el poder va de tort. El millor govern és el govern dels savis.

Els filòsofs, que són ànimes ben educades, tenen una capacitat reflexiva que els fa millors per al govern que altres grups socials. Els militars, per exemple, són massa violents i primaris; els rics, per la seva banda, només miren pels seus interessos i són egoistes. Hi ha el perill que algú pugui governar només perquè és una persona popular (un famoset, per exemple), tot i que no tingui cap preparació. Per tant, necessitem una elit del talent al govern: els filòsofs-reis.

Entre els Il·lustrats, Montesquieu (1689-1775), també es malfiava de les decisions preses pel poble, perquè, com ell va escriure, "la seva naturalesa és moure's per passió" – i totes les passions són destructives en política. D'aquí que defensés un govern amb divisió de poders, on la força del vot democràtic als parlaments fos compensada per poders com l'executiu i el judicial.

Al segle XX, Bertrand Russell va reprendre aquesta teoria i la va modernitzar: amb l'aparició de la bomba atòmica, amb les tecnociències i els problemes que implica la manipulació genètica, necessitem polítics que entenguin els canvis que s'han produït al món. Russell considerava que sense una bona preparació científica el polític simplement era incapaç d'entendre les conseqüències de les seves decisions. El privilegi i el deure dels savis és governar seguint el mètode científic per tal d'evitar que la humanitat prengui mal, en viure enganyada per prejudicis i ideologies.

2. ELS PENSADORS POLÍTICS REPUBLICANS I ELS ANARQUISTES PENSAVEN QUE NO

La democràcia és el govern del poble (*demos*) i per, tant, ha de garantir que dins el poble tothom sigui igual i ningú tingui més drets que un altre. La jerarquia i l'explotació són contràries a la igualtat democràtica.

D'altra banda, els igualitaristes consideren que les desigualtats no provenen de la naturalesa, sinó que són una conseqüència de la història i de la violència exercida pels humans. Per tant, les desigualtats poden ser superades – i en la teoria democràtica, una de les funcions de l'escola és esborrar les desigualtats oferint les mateixes oportunitats a tothom i desenvolupant les aptituds de tots. Una comunitat democràtica és també una comunitat de debat, igualitària en drets i deures on, almenys potencialment, tots poden ser líders i sense cap dependència respecte a éssers humans superiors.

Rousseau al seu llibre *El Contracte Social* defensà una democràcia de model assembleari, deliberativa, on el poble decidís directament sobre “el seu gran tema [*affaire*, val a dir també ‘negoci’] que és la llibertat”, perquè: “des del moment que el poble es dona representants, ja no és lliure” En el seu llibre *Filosofia de la Misèria*, el pensador anarquista Pierre-Joseph Proudhon (1809-1865) insistí a afirmar que “tota desigualtat és il·legítima” i en *El Manifest del poble* escriví que: “la república exclou la direcció de castes”. La igualtat de drets, de papers socials, el treball mutualista (sense propietat privada) i l’educació, són en un pensament republicà les eines de la igualtat política.

Per a debatre:

- ✓ *Si la naturalesa és desigual; pot fer-se amb èxit una política que actui en contra del que és biològic, o que procuri compensar-ho?*
- ✓ *És just que en nom del principi democràtic d’igualtat, els més savi i brillants s’hagin de reprimir en el seu coneixement perquè són una minoria en la societat? És just que les ments més creatives s’hagin sotmetre al criteri de gent que no les pot ni comprendre?*
- ✓ *Ser el més savi és sempre quelcom tan evident com pensen els platònics? O potser abans de fer-se savi cal que hi hagin unes determinades condicions d’educació, d’herència econòmica o de cultura que no són igualitàries? Pot produir-se una igualtat política en condicions de desigualtat cultural?*
- ✓ *Ser el més savi (en coneixements, teòricament...) garanteix de debò ser més apte en la pràctica o millor persona? Tant com per poder governar?*
- ✓ *És el mateix ser un líder que ser membre d’una elit? Per què?*